

ŠE O DRŽAVNOZBORSKIH VOLITVAH

„Volilni akt je tudi zadeva naše vesti“

Zakaj ne smemo podpirati demokristjanov? Naš nacionalizem in krščanstvo

Po vsej republiki in tudi v naših krajih je volilni boj že v polnem razmahu. Čeprav Slovincem ni bila zagotovljena možnost, da bi kot ostali dve manjšini v državi lahko postavili s katerikoli upanjem na uspeh lastno narodno kandidatno listo, je zanimanje za bližajoče se volitve med našim ljudstvom precejšnje.

Ker obstoji po obstoječih zakonih za državljana volilna dolžnost ter mu, če ostane doma, to zapišejo kot črno piko v kazenski list, se tisočeri narodno zavedni Slovenci s skrbjo sprašujejo, komu naj 25. maja oddajo svoj glas.

Da se dobro razumemo! Za social-komuniste to ni težko vprašanje. Ti bodo pač kot vedno glasovali za svojo stranko. Da je stranka italijanska, jih kot internacionaliste nič ne moti. Tem manj, ker je njihovo vodstvo bilo pametno dovolj, da je na svoje liste postavilo tudi slovenske kandidate. Na Tržaškem so komunisti deli na listo Marijo Berničevo, v volilnem okrožju, ki sega od Gorice do Belluna pa g. Komica iz Števerjana. Nennijevi socialisti so v istem okrožju proglasili za svojega kandidata g. Nanuta, v Trstu pa dr. Staneta B'dovca, ki ni danes član nobene stranke.

KAJ NAJ NAREDE
OSTALI SLOVENCİ?

Zadeva volitev je potemtakem za slovenske social-komuniste povsem jasna in tako rekoč rešena. Zelo zapleteno in težko je pa vprašanje, kaj naj store 25. maja ostali Slovenci, ki predstavljajo večino našega ljudstva.

Prvi je v tej stvari zavzel povsem odkrito stališče Kat. glas v Gorici s pozivom na »demokracijo in krščansko misleč« volivce, naj oddajo svoj glas kandidatom Italijanske krščanske demokracije.

To so gospodje okoli lista storili, še preden je vodstvo katerekoli nekomunistične skupine glede volitev kaj sklenilo. S tem so posegli na področje strankarske politike, kjer gotovo niso poklicani, da bi avtoritativno odločali. O sebi so namreč ponovno trdili, da so uredniki nepolitičnega verskega časnika goriških duhovnikov, ki ni glasilo nobene stranke. Od kod si sedaj naenkrat jemljejo pravico, da svoje osebne politične nazore vsiljujejo raznim političnim organizacijam?

Drugo vprašanje je pa naslednje. V svojem listu so napisali, da se voditelji Kršč. demokracije za slovensko manjšino prav nič ne brigajo: »Za to svojo kratkovidno in moralno pregrešno politiko bodo gotovo dajali še težak odgovor pred Bogom in tudi pred

zgodovino«. Toda Kat. glas ni napisal le tega, temveč je kar odkrito pribil, da so demokristjanski voditelji zaslepljeni »s fašizmom in šovinizmom«, se pravi prešinjani z nekrščanskim, krivičnim nacionalizmom. Kako so gospodje pri Kat. glasu mogli istočasno pozvati krščanske volivce, naj 25. maja podpro kandidate, ki so nosilci te »moralno pregrešne politike?«

ALI NAJ KATOLIČANI
PODPIRAJO NEMORALO?

Zadnji Kat. glas je pravilno ugotovil, da je »volilni akt tudi zadeva naše vesti«. Če je to res, potem je nadvse jasno, da je nemogoče zahtevati od katoličana, naj po vesti glasuje za predstavnike politike, zavoljo katerih bodo krščanskodemokratski voditelji, kot pravi Kat. glas, »gotovo dajali še težak odgovor pred Bogom in zgodovino«.

Za tako dejanje se slovenski katoličan zlasti še zato ne more odločiti, ker je imenovana politika uperjena zoper njegov narod. Podpirati tako politiko bi pomenilo podpi-

rati lastno raznarodovanje, tirati slovensko ljudstvo v brezpravnost in narodno pogubo.

Kako naj narodno zaveden in pošten slovenski katoličan 25. maja za tako politiko glasuje? Saj je Kat. glas v zadnji številki sam na prvi strani napisal neizpodbitno resnico: »Nikoli ni dovoljeno sodelovanje pri stvari, ki je v svojem bistvu slaba«. In kje se najde med nami človek, ki bi si upal trditi, da je podpiranje od fašizma in protislovenskega šovinizma zaslepljenih kandidatov dobra stvar?

Gospodje v Gorici kljub temu svetujejo, naj Slovenci glasujejo za Kršč. demokracijo. Zakaj? Zato ker kristjan pač mora glasovati za krščansko stranko. Glasovati zanjo, četudi je, v kolikor se naše manjšine tiče, kot gospodje sami priznavajo, krivična in nekrščanska. Podpreti jo je torej treba samo zavoljo njenega imena! Gospodje jo ocenjujejo le po tem, kar je naredila dobrega za italijanski narod, in ne po tem, kar je zagrešila in brez prestanka greši zoper slovensko ljudstvo!

Krščanska demokracija ni Cerkev

To svoje stališče zagovarjajo v Kat. glasu takole: v Italiji se od vsepovsod dvigajo sovražniki Cerkve, ki ji prete z uničenjem: »Katoličan ne more podpirati pri volitvah sovražnikov Cerkve, tudi če bi imel od tega trenutno časno korist. Saj smo dolžni dati katoličani v obrambi verskih resnic in načel celo svoje življenje. Toliko bolj moramo biti pripravljeni, žrtvovati časne koristi, kadar je to potrebno«.

S tem načelom se kot katoličani seve popolnoma strinjamo. Toda Kršč. demokracija ni kat. Cerkev. Kdor bi to trdil, bi bil krivoverec, zakaj Kristusova Cerkev se ne more istovetiti z nobeno politično stranko.

Verni katoličani Italije niso vsi organizirani v Kršč. demokraciji. Mnogo jih je tudi v drugih strankah, tako v obeh monarhističnih, proti Kršč. demokraciji je bila pred kratkim ustanovljena v Italiji »Katoliška stranka narodnega prebujenja«, furlanski avtonomisti so izvečine dobri katoličani, a pojdejo v boj proti demokristjanom.

Slične razmere so na Tržaškem. Tu obstoji močno gibanje neodvisnežev, ki se bore za Svobodno tržaško ozemlje in med katerimi je mnogo vernih katoličanov, laikov in duhovnikov. Njihov zastopnik Eugenio Laurenti je v soboto na javnem zborovanju pozival somišljenike, naj glasujejo proti demokristjanom, češ da v politiki niso resnični kristjani.

Sicer so pa tudi goriški slovenski katoličani, organizirani v SDZ, dali pri zadnjih parlamentarnih volitvah duška svojemu nezadovoljstvu s Kršč. demokracijo s tem, da so pozvali v Kat. glasu somišljenike, naj pri volitvah oddajo prazne glasovnice, naj torej ne glasujejo za Kršč. demokracijo.

Kdo si upa trditi, da so zavoljo tega grešili zoper katoliško Cerkev?

»ŽRTVOVATI TREBA
ČASNE KORISTI«

Vsak politično misleč človek se mora danes vprašati, kaj se je medtem zgodilo, da gospodje iz Gorice zahtevajo, naj slovenski katoličani pri sedanjih volitvah brezpogojno glasujejo za protislovenske demokristjanske kandidate. Ali se je v teh letih komunistična nevarnost tako silno povečala, da ograža obstoj Cerkve?

Kdor le površno zasleduje razmere v republiki, ve, da to ni res. Saj komunisti sami priznavajo, da je njihova stranka zadnja leta zgubila več ko pol milijona članov. Vpliv komunizma v Italiji očitno pada!

Gospodje pri Kat. glasu si pa pred to resnico zatiskajo oči in trde nasprotno: Cerkev je ogrožena kot še nikoli in zato moramo biti pripravljeni žrtvovati za obstoj Cerkve »časne korist« ter podpreti kandidate Kršč. demokracije.

NOVICE Z VSEGA SVETA

JUGOSLAVIJA IN SOVJETSKA ZVEZA

Preteklo soboto se je v Beogradu prvič sestala novoizvoljena Narodna skupščina, ki je soglasno že tretjič izvolila maršala Tita za predsednika republike.

Prej je imel Tito 3 ure trajajoč govor, v katerem je podrobno pojasnil delo vlade v letih 1954 do 1957. Opisal je delavsko samoupravo v podjetjih in novo zakonodajo o občinski avtonomiji, dotakniviši se s tem dveh bistvenih točk, v katerih se jugoslovanska družbena ureditev razlikuje od tiste v Sovjetski Rusiji in ostalih komunističnih državah.

Glede zunanje politike je poudaril, da je najvažnejša naloga našega časa, da pride do razorožitve ter se prepove izdelovanje in raba atomskega orožja. Zato je nujno potrebno, da se čimprej skliče zborovanje državnikov na najvišji stopnji.

Jugoslavija hoče tudi v bodočnosti braniti svojo popolno neodvisnost, a pri tem prijateljsko sodelovati z vsemi državami brez ozira na njihov notranji socialni red. Tej svoji politiki se ima zahvaliti, da živi danes v dobrih odnosih z vsemi sosedi razen z Albanijo.

Tito je pri tem rekel, da se razmerje med Jugoslavijo in Italijo zlasti v gospodarstvu zelo ugodno razvija; saj zavzema danes Italija prvo mesto v jugoslovanski zunanji trgovini.

Politika Beograda je težila za tem, da bi normalizirala in zboljšala odnose tudi s Sovjetsko Rusijo in z ostalimi komunističnimi državami ter z njihovimi vladajočimi strankami.

Izbruhnili je znova spor

Da bi ugodila Rusom, je Zveza komunistov Jugoslavije spremenila celo nekatere točke v načrtu svojega programa, ki ga je imela predložiti v sklepanje občenemu zboru stranke, zasedajočemu ravnokar v Ljubljani. Spremembe so se tikale zunanje politike. V program so Jugoslovani bili voljni dati stavek, da je vojaška zveza komunističnih držav, tako imenovani Varšavski pakt, upravičen, ker je nekak odgovor na vojaško zavezanost zapada, to je na Atlantsko skupnost.

Pa ni nič zaleglo. Uradno moskovsko glasilo Komunist je kljub temu ostro napadlo jugoslovanski program, češ da je v nasprotju z načeli marksizma in leninizma in da Jugoslovani nimajo razumevanja za »proletarski internacionalizem«. S tem je Hruščev preločil dogovor s Titom, po katerem naj bi prenehale vse javne razprave o ideoloških nasprotjih med jugoslovanskimi in ruskimi komunisti.

Vendar to ni še vse. Na občni zbor v Ljubljano bi morali boljševiki poslati v dokaz pomirjenja veliko zastopništvo in takisto bi morali prisostvovati zboru kot gostje odposlanci drugih komunističnih strank v svetu. V poslednjem trenutku so pa Rusi udeležbo odpovedali in njihovemu zgledu so sledili Kitajci, Bolgari, Romuni, Čehoslovaki, Ogrji, Poljaki, Albanci, Mongoli, komunisti Švedske, Velike Britanije in Vzhodne Nemčije. Jasno je, da so tako ravnali pod pritiskom Moskve.

Tako se je prijateljstvo Nikite Hruščeva čez noč prevrglo v javno nasprotstvo s Ti-

tom, ki je v marsičem podobno sporu s Stalinom iz l. 1948.

FRANCIJA BREZ VLADE

Prvi, ki je po padu Feliksa Gaillarda dobil nalog, naj sestavi novo vlado, je bil krščanski demokrat Bidault. Mož je zahteval, naj bo Francija v Severni Afriki ostra in nepopustljiva. Izkazalo se je, da je Bidault nacionalist kot vsi desničarji, in zato je vodstvo njegove lastne stranke odklonilo njegov program ter se je moral umakniti.

Predsednik republike Coty je sedaj pooblastil socialista Plevana, naj on poskusi svojo srečo.

Ali bo uspel sestaviti vlado, ne vemo, jasno pa je, da se Francija nahaja spet v težki in globoki krizi, ki hromi njeno moč ter manjša vpliv in ugled Francozov v svetu.

KVESTURA JIH TOŽI

Razmere na Južnem Tirolskem se čedalje bolj zastrujejo. To je razvidno ne le iz izjav avstrijskega kanclerja Raaba, ki jih je priobčil ob povratku iz Rima, temveč tudi po tem, da je kvestura v Boznu te dni prijavila vse voditelje Južnotirolske ljudske stranke državnemu tožilcu.

Ker so v posebni resoluciji zavrgli in ožigosali težke kazni, s katerimi je porotno sodišče v Trentu udarilo skupino kmečkih fantov, obtoženih, da so lansko leto ubili med pretepom financarja Falquija, meni kvestura, da je vodstvo manjšine »obrekovalo italijansko sodstvo«. S tem so se pregrešili zoper 290. člen kazenskega zakonika in spadajo na zatožno klop.

Kvestura je prijavila 13 ljudi, med katerimi so najuglednejši možje v deželi, tako bivši poslanci Karel Tinzl, Toni Ebner, Friedl Volgger, predsednik južnotirolskega pokrajinskega zbora dr. Magnago in Walter Ammon.

Prijava kvesture bo vplivala, kot bi vlil olje na žerjavico, ter še bolj razplamtela politične in narodne strasti v deželi.

Ljubljanski kongres

V torek je začel zasedati v Ljubljani občni zbor Zveze komunistov Jugoslavije, ki je vzbudil veliko pozornost tudi v inozemstvu.

To pa zato, ker je komunistična stranka Sovjetske zveze na ukaz Hruščeva v poslednjem trenutku odpovedala udeležbo ter začela javno napadati jugoslovanske komuniste. Nato so odrekle obisk domala vse ostale komunistične stranke v svetu.

Povelju Moskve se pa niso pokorili komunisti Danske in Norveške ter številne stranke iz Azije in Afrike. Zborovanju prisostvujejo tudi zastopniki Nennijevih socialistov, medtem ko je Komunistična stranka Italije poslala občenemu zboru brzogovorno pozdrave.

Uvodno poročilo je imel Tito. Namerno se je izogibal ostrih izrazov, da bi spora z Mosko še bolj ne poglobil. V stvari sami je pa bil nepopustljiv: ponovil je, da so Jugoslovani pripravljani sodelovati z drugimi komunističnimi strankami le pod pogojem, da se nobena ne vtika v notranje zadeve druge, da druga drugo spoštuje ter si z njo le svobodno izmenjuje izkustva in nazore.

ITALIJSKE STRANKE IN SLOVENC

Sedaj, ko se bližajo volitve, vsakega Slovenca zanima, kakšno stališče zavzemajo podedine italijanske stranke do naše narodne manjšine. Naš človek želi vedeti, če so našemu narodu naklonjene ali nasprotne.

Da bodo ljudje poučeni, priobčujemo za danes vsebino programa »Fronte za neodvisnost«.

Ta politična skupina, ki se bori za Svobodno tržaško ozemlje v smislu mirovne pogodbe, je imela preteklo soboto na trgu Garibaldi javno zborovanje, na katerem je njen glavni tajnik Valerio Borghese prečital tudi program organizacije, ki sestoji iz šestih točk.

V prvi je zapisana zahteva, naj se generalnemu komisarju postavi ob stran demokratično izvoljeno telo, ki bo med drugim sklepalo o proračunu našega področja.

V drugi zahtevajo neodvisneži vseh carin prosto cono za Trst in podeželje.

Tretja točka govori o potrebi, da se poenostavi birokratski postopek pri prometu blaga, znižajo železniške tarife ter vrnejo Trstu stare pomorske proge s primernim ladjevjem, da bo lahko spet opravljal svojo nalogo v trgovini s podonavskim zaledjem.

Protiv razlaščenju naše zemlje

V četrti točki je zahteva, naj se zajezi neomejeno doseljevanje tujcev na Svobodno ozemlje.

Peta terja »spoštovanje posebnih jezikovnih in kulturnih pravic prebivalstva slovenske narodnosti, kakor jih predvideva stalni statut Tržaškega svobodnega ozemlja«. Neodvisneži se bodo zavzemali, da dobi iste pravice tudi italijansko prebivalstvo v coni B.

Najznačilnejša je pa 6. in poslednja točka, v kateri neodvisneži protestirajo proti razlaščenju slovenske zemlje, ki teži za tem, »da spremeni narodnostno in politično lice področja«, kar pogostoma »žene v gospodarsko pogubo domorodno kmečko prebivalstvo«.

Fronta za neodvisnost je prva italijanska stranka, ki si je upala vzeti tako zahtevo v svoj program.

Jugoslavija se nima namena priključiti nobenemu taboru držav.

Sedanjo razklanost človeštva, je poudaril maršal Tito, je v veliki meri zakrivil Stalin. S svojo politiko sile je Rusijo v svetu osamila in prisilil zapad, da se je vojaško organiziral v Atlantski zvezi. Napaka zapadnjakov in zlasti Amerike pa je, da vsepovsod vidi »komunistične strahove« ter da je tako izzvala komuniste, da so se tudi oni vojaško združili v Varšavskem paktu.

Rankovičev nastop

Oba tabora sta škodljiva in nepotrebna. V ostalem je pa Jugoslavija Ameriki hvaležna, ker ji je v najtežji dobi njene zgodovine širokosrčno pomagala.

Naslednji dan je na občenem zboru govoril notranji minister Ranković, ki pa ni bil tako obziren kot Tito, temveč krepko zavračal boljševičke napade na Jugoslovane.

Tedaj so se v znak protesta vzdignili vsi poslanci in veleposlaniki komunističnih držav, sedeči med občinstvom na tribunah, in zapustili dvorano.

NOVICE

NESREČE NA MORJU

V letu 1957 je bilo vsega na svetu 7.333 morskih nezdod. Ker so trčile druga ob drugo, nasedle v plitvinah ali zašle v velike viharje, se je potopilo 90 pomembnejših parnikov.

Približno za 10% manj ko l. 1956, ko jih je utonilo nekaj nad sto.

Potovanje po morju je torej še zmerno nevarnejše, kot si kdo misli.

Lahko jih je sram

Slovenski duhovnik g. Vinko Zaletel prireja zadnje čase na Koroškem predavanja s skioptičnimi slikami o božji poti v Lurd. Tako je hotel nedavno tega predavati tudi v Nonči vesi, kar sta pa preprečila dva nemškutarja, brata Ignac in Maks Rudolf iz Vidre vesi. Vdrla sta v gostilniško dvorano, kjer so se zbrali poslušalci, in jih začela razganjati ter izzivati. Končno sta do nezavesti pobila 47-letnega Franca Buchwalda, po domače Puklovega očeta, ki ju je hotel z lepimi besedami pomiriti.

Ta nekulturni dogodek bi že sam po sebi zgovorno pričal, v kakšnem vzdušju delajo danes slovenski prosvetni delavci na Koroškem, zlasti ker ni osamljen. Toda še mnogo hujše je to: ko so ljudje, zbrani k nabožnemu predavanju, med katerimi je bilo okrog 40 otrok, ki hodijo še v šolo, poklicali dva orožnika, da bi napravila red ter zgrabila pretepača, ju orožnika — *nista aretirala*. To je tisto, kar koroški Slovenci težko razumejo in česar tudi mi ne moremo razumeti. Menimo, da je Avstrijce in posebno avstrijska oblastva takega ravnanja lahko sram.

Slovenci ne glede na državne meje s simpatijo spremljamo prizadevanje avstrijske manjšine na Južnem Tirolskem, da bi si izvojevala večjo samoupravo ter ohranila svoj narodnostni značaj in svojo kulturo. Avstrija se poteguje za to svojo manjšino z razlogi, ki jim ni mogoče oporekati, ker so moralno in nacionalno upravičeni. Toda prav ista Avstrija odreka istočasno slovenski manjšini na Koroškem ne samo nekatere najosnovnejše pravice, med drugim tudi priznanje manjšine kot narodne enote na določenem ozemlju ter hoče videti v njej samo skupino posameznikov brez pravice do lastnega narodnega občestva. V zadnjem času ji odreka celo varstvo v primerih telesne ogroženosti njenih pripadnikov, kot se je dogodilo v Nonči vesi. Kaj neki mislijo Avstrijci? Da sta na svetu dve vrsti narodnih manjšin, od katerih nekatere imajo pravico do lastnega kulturnega razvoja in da jih država, v kateri živijo, štiti, druge pa ne?

Dvomimo, da se bo taka protislovenska politika obnesla. Usoda je napravila slovenski narod za soseda Avstrije in pred tem dejstvom si bo skrhalo zobe tudi najbolj zagrizena nacionalistična nestrpnost. Mislimo, da je Avstriji več vredno prijateljstvo in simpatija vsega slovenskega naroda, kot pa potuha moralno gnilih ostankom nacizma na Koroškem.

JADRANSKI RIBOLOV

Od 12. do 27. julija bo v Anconi mednarodni velesejem za ribolov. Udeležile se ga bodo vse evropske in severnoafriške države. Pričakujejo tudi udeležbe iz južne Azije in Japonske. Posebno važni pa bodo razgovori z Jugoslavijo in Tunizijo glede izkoriščanja ribjega lova v Jadranskem in Sredozemskem morju.

Pogled z goriškega gradu proti Furlanski ravnini

»ZVEZA PROTI ATOMSKI BOMBI«

Odpor proti atomskim razstreljevanjem čedalje bolj po svetu narašča. Kako resno pojmujejo nekateri to borbo, so dokazali štirje Amerikanci, ki so se odpeljali v znak protesta proti otoku Bikini v Tihem oceanu, kjer še vedno preizkušajo bombe. Tam je 1000 kv. kilometrov naokrog prostor, kamor je ljudem pristop strogo prepovedan.

Ministrstvo mornarice je po radiu pozvalo tiste štiri, naj odplovejo iz smrtonosnega pasu. Ti so pa odgovorili, da raje žrtvujejo življenje, kakor da bi se umaknili.

V Ameriki obstoji tudi »Zveza proti atomski bombi«, ki je napovedala za vsak ponedeljek in petek demonstracije pred palačo Združenih narodov v New Yorku.

NESREČA V ZRAKU

Nad puščino Las Vegas na zapadu Združenih držav sta v ponedeljek trčili skupaj veliko potniško letalo in vojni bombnik. Nesreča se je pripetila v višini 7000 metrov. Ob življenje je prišlo 49 oseb. Vse se je zgodilo tako naglo, da ni nihče mogel razpeti padala. Oblastva se čudijo, kako je mogoče trčiti v zraku, kjer vendar ni tako malo prostora.

SVETOVNA RAZSTAVA

Kot je že bilo pisano, je v Bruslju odprta največja svetovna razstava vseh časov. Na njej je prikazan ves kulturni in tehnični napredek človeštva. Trajala bo do 17. oktobra. Sodeluje 50 narodov. Največ zanimanja vzbuja oddelek Atomium, kjer je predstavljen ves razvoj atomske znanosti. Pričakujejo, da bo razstavo obiskalo več milijonov ljudi.

„Volilni akt je tudi zadeva naše vesti“

(Nadaljevanje s 1. strani)

Katere so te »časne koristi«, ki naj bi jih katoliški Slovenci žrtvovali? Za kar se naša manjšina bori, prav gotovo niso nikake malenkosti. Tukajšnji Slovenci se ne bojujejo za asfaltirane ceste in slične časne vrednote, katerim se je mogoče odpovedati, temveč za svoj goli narodni obstanek, katerega jim je v naravnem pravu zajamčil sam Stvarnik. Bore se za svoje človeško dostojanstvo, za enakopravnost v socialnem in cerkvenem življenju, za svobodo, resnico in pravico!

To niso le narodne, ampak obenem izrazito krščanske duhovne vrednote, za katere je vsak katoličan dolžan vse žrtvovati. Tako je naše pojmovanje nacionalizma! Mi ne delamo razlik med narodnimi in verskimi vrednotami, temveč sodimo, da mora biti tudi narodna obramba popolnoma in v vsem zakoreninjena v krščanski morali, biti mora borba za uresničenje večnih moralnih načel krščanstva. Vsak nacionalizem, ki ne sloni na morali, odklanjamo.

ZAKAJ SI RAZBIJAMO GLAVO?

Iz tega nujno sledi, da mora biti vsak prvi kristjan in katoličan že zavoljo svojega verskega prepričanja obenem odločen borec za človeške pravice in svobodo svojega naroda. Kako resnično je to, nam dokazuje tudi naša zgodovina.

Slovenci so dolga stoletja živeli na lastni zemlji pod oblastjo tujcev. Tuje je bilo vse plemstvo, kateremu so morali Slovenci tlačaniti, tuje pozneje meščanstvo, tuji vsi oblastniki, ki so odločali o naši usodi. Edini izobraženci so bili slovenski duhovniki. Njim se imamo zahvaliti, da se je naš jezik ohranil, oni so nam ustvarili književnost in po-

ložili temelje slovenski kulturi.

Liberalni politični prvak in pisatelj Ivan Tavčar je l. 1918 izrekel to resnico z besedami: »Pošten človek mora priznati, da bi brez slovenske duhovščine slovenskega naroda in njegovega napredka ne bilo.«

Sloves, da so zvesti sinovi svojega naroda, so pa še prav posebno uživali primorski duhovniki in to so z dejanji dokazali v dobi fašistske strahovlade. Ko so bile naše šole uničene in so tako rekoč vsi slovenski izobraženci morali zapustiti deželo, je vse breme narodne obrambe padlo na ramena duhovnikov.

To je vzrok, zakaj je primorska slovenska duhovščina imela velik ugled tudi v očeh svojih ideoloških nasprotnikov.

Pri teh volitvah se je pa primerilo, da je ta ugled ogrožen, ker so gospodje pri Kat. glasu prvič v naši politični zgodovini pozvali Slovence, naj glasujejo za svoje sovražnike in raznarodovalce.

Mi smo smatrali za dolžnost svoje vesti, da se temu upremo, dobro vedoč, da je našega mišljenja velika večina slovenskih duhovnikov in našega ljudstva. Zahtevali smo, ker je šlo ne le za ugled duhovnikov, temveč tudi za dobro ime katoliških laikov, le to, naj noben Slovenec ne glasuje za kandidate Kršč. demokracije, kot bodo storili tudi mnogi italijanski katoličani v republikah in naših krajih.

S tem pa nismo rekli, da smejo verni katoličani podpreti pri volitvah sovražnike Cerkve! Za koga naj glasujejo, smo dejali, naj splošno sklepajo zastopniki nekomunističnih skupin, med katere spada tudi skupina, ki je blizu Kat. glasu.

Pri tem predlogu, katerega podpira večina ljudstva, čvrsto vztrajamo!

Dopisi s Tržaškega

LONJER

Spor zaradi zemljišč na Hudem letu ni še poravnani. Vojaška oblastva namreč še vedno ponujajo našim kmetovalcem okrog 130 lir za kv. meter zasedenega zemljišča, česar noben skrben gospodar noče sprejeti. Na žalost moramo danes poročati, da se je zadnji čas v tem pogledu pri nas zgodilo nekaj, česar smo se od začetka naše borbe bali. Razbila se je namreč enotnost kmetovalcev, ker so nekateri — k sreči jih je malo — sprejeli ponujeno ceno. S tem so seveda nekoliko oslabili zahtevo večine posestnikov, da se jim zasedena zemljišča pravičneje plačajo. Ti pa še vedno vztrajajo, naj jim vojaška oblastva zemljo odkupijo po ceni, ki se sklada z dejansko vrednostjo zemljišč na Hudem letu. Posestniki pojdejo v svoji pravični zahtevi do kraja in smo prepričani, da bodo prej ali slej zmagali.

ZGONIK

Podjetje Calici je te dni pričelo urejevati pot, ki od avtoceste vodi v Devinsčino. Za ta dela sta določena 2 milijona. Cesta bo, kot smo poročali, asfaltirana in razširjena. Podjetje Milič z Opčin pa je na dražbi pred kratkim prejelo izvedbo precejšnjih del na cesti iz Zgonika v Salež. Te poti ne bodo sedaj asfaltirali, temveč na njej samo odstranili večje ovinke, za kar bodo potrošili 3 milijone.

Našim bralcem na žalost ne moremo še ničesar sporočiti o novi šoli v Zgoniku, katere gradbeni načrt že nad 2 leti čaka na odobritev tehničnega urada v Trstu. Tolikšnega zavlačevanja prav zares ne moremo niti odobravati niti razumeti. Ker se bliža maj, je izključeno, da bi nova šola bila zgrajena pred začetkom novega šolskega leta, čeprav bi tehnični urad te dni končno načrt odobril.

V našo občino so prejšnji teden dospeli prvi govorniki ter začeli vabiti ljudi, naj volijo to ali ono kandidatno listo. Na shodih je bilo prisotnih malo poslušalcev, kar pomeni, da za bližnje volitve ni bogvekakšnega zanimanja. Na splošno lahko trdimo, da se naši ljudje nič ali prav malo razgovarjajo o državnozborskih volitvah. To velja v dobršni meri tudi za tiste domačine, ki so strankarsko opredeljeni in ki so na primer ob občinskih volitvah mnogo agitirali za zmago svoje stranke.

V zgoniški občini je 890 volivcev, in sicer 456 žensk ter 434 moških. Volilni sedeži so v Zgoniku (šola), Saležu (šola) in na proseški železniški postaji.

SESLJAN

Radio Trst A in neki slovenski tednik iz Gorice sta prejšnji teden poročala, da je devinski princ »velikodušno daroval« Ustanovi za tujski promet obsežno zemljišče med Devinom in Sesljanom. Tu naj bi omenjena ustanova zgradila poslopje, v katerem bi bili nameščeni njeni uradi.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV - TRST
vabi na sestanek, ki bo v petek, 25. aprila, ob 20.30 v Ulici Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Janka Ježa:

»KULTURNI STIKI MED SLOVENCIM
IN ITALIJANIM«

Po predavanju pomenek o prihodnjem nedeljskem izletu.

Kot smo zvedeli, je ta vest nepopolna, kajti devinski princ ni daroval obsežnega zemljišča, temveč ustanovi ponudil od 800 do tisoč kv. metrov zemljišča, in sicer v bližini spomenika ogrskim bojevnikom iz prve svetovne vojne. Tu bo verjetno stalo poslopje, ki bo sedež krajevne ustanove za tujski promet. Za njeno ustanovitev se, kot smo večkrat poročali, že dve leti živo zanima občinska uprava in njeno prizadevanje je sedaj začela odločno podpirati tudi Ustanova za tujski promet (Ente provinciale per il turismo) v Trstu. Preden pa bo krajevna ustanova prišla k življenju, bo še preteklo precej časa, kajti notranje ministrstvo ni še izdalo zakona, po katerem se ves obalni predel naše vasi proglasi za tujskoprometno področje.

SALEŽ

Na pobudo Društva neposrednih obdelovalcev zemlje se je pred dnevi v naši vasi otvoril 14-dnevni gospodinjski tečaj, ki se ga udeležuje lepo število domačih deklet in žena. Tečaj vodi gospa Lupinčeva, učiteljica v Zgoniku.

Enaka predavanja je društvo poskrbelo tudi za dekleta in žene iz Velikega Repna. Tu jim predava domačinka gđc. Škabarjeva.

NABREŽINA

Občinski svet je prejšnji petek preučil prošnjo gospe Pernarčič iz Nabrežine, ki je lastnica majhne doline za tukajšnjim pokopališčem. Dolina ima površino 550 kv. m in

vanjo že mnoga leta odvažajo smeti prebivalci St. asi, ne da bi lastnica prejela kako odškodnino. Da se zadeva reši, je svet soglasno sklenil dolinico kupiti ter zanjo plačati 135 tisoč lir.

ŠEMPOLAJ

Devinsko-nabrežinski občinski svet je v petek razpravljal o jusarskih posestvih v Šempolarju, Praprotnu in Trnovci. Po poročilu odbornika Draga Legiša so svetovalci soglasno pristali, da se večina jusarskih posestev razdeli med posamezne upravičence iz omenjenih vasi. Zemljišča so si bili pred mnogimi leti med seboj razdelili že naši predniki, a se niso nanje vknjižili. Razdelitev je odobril tudi komisariat za odpravo jusarskih zemljišč, tako da so prizadeti sedaj končno postali zakoniti lastniki gmajne, ki so jo že zdavnaj uživali.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

GOSTOVANJE

ZAGREBSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA

V soboto, 26. aprila, ob 21. uri v Avditoriju v Trstu, v nedeljo, 27. aprila, ob 15.30 v prosvetni dvorani

»A. Sirk« v Križu»,

ob 20. uri v Zadržni dvorani na Kontovelu

Molière

SCAPINOVE ZVIJACE

komedija v treh dejanjih

V soboto, 26. aprila, ob 21. uri v Prosvetnem domu na Opčinah,

v nedeljo, 27. aprila, ob 17. uri v Avditoriju v Trstu

Jean Anouilh

ANTIGONA

tragedija

Prodaja vstopnic v Tržaški knjigarni, Trst, Ulica Sv. Frančiška 20 ter v soboto od 19.30 dalje in v nedeljo od 15. uri dalje v Ulici Roma 15/II.; za okolico eno uro pred pričetkom predstave pri blagajni dvoran.

O kmetijstvu v nabrežinski občini

Na petkovi seji devinsko-nabrežinskega občinskega sveta je odbornik Antonič prebral daljše poročilo, v katerem je obrazložil stanje tamkajšnjega kmetijstva. Ugotovil je, da ta panoga gospodarstva v občini stalno nazaduje, kar gotovo kvarno vpliva na celotno gospodarstvo. Vzroki stalnega nazadovanja so v glavnem trije: nizka donosnost zemljišč, nezadostna strokovna izobrazba kmetovalcev ter premajhna pomoč, ki jo kmetijstvu nudijo oblastva.

Da se ta važna gospodarska panoga stopno zboljša, bi morala oblastva sprejeti vrsto ukrepov, od katerih bi gotovo najučinkoviteje vplivali naslednji:

1. Sestaviti bi bilo treba natančen načrt, ki naj bi veljal za vse veje kmečkega gospodarstva na vsem našem ozemlju.

2. Prirejati bi se morali stalni večerni strokovni tečaji, da se zlasti mladi kmetovalci seznanijo s sodobnim obdelovanjem zemlje. Nujno je tudi ustanoviti slovensko kmetijsko šolo.

3. Poskrbeti je treba, da se zviša število molznih krav, ker se mleko da dobro vnovčiti v bližnjih mestih.

4. Pogozditi bi morali vsa tista zemljišča, ki jih ni mogoče več obdelovati, da se zavzame škoda, povzročena od burje in dežja.

5. Kjer obstajajo pogoji, naj se kmetovalci začno smotrno baviti z vrtnarstvom in cvetličarstvom, ki sta se ponekod že izkazala kot zelo donosna.

Podcenjevati bi pri tem ne smeli niti vionogradništva niti sadjarstva in vseh tistih

vej kmečkega gospodarstva, ki pri nas omogočajo dobro in takojšnjo prodajo pridelkov.

Živinoreja v devinsko-nabrežinski občini je zadnje leto občutno padla. V začetku lanskega leta je bilo v občini 334 krav in 210 prašičev, 1. januarja 1958 pa le 299 krav in samo 179 prašičev. Vsako nadaljnje nazadovanje je treba vsekakor preprečiti. Nujno je predvsem zboljšati travnike in pašnike ter s primernimi prispevki omogočiti našim živinorejcem, da si nabavijo krave boljših pasem.

Kot zelo donosna bi se gotovo izkazala tudi kokošereja, ker se bo v občini znatno razvil tujski promet.

Jasno je, da občinska uprava vsega tega dela ne more opraviti sama, ker za to ni niti poklicana. Kljub temu je govornik predlagal, naj se v proračun vnese postavka za kmetijsko propagando in za strokovne tečaje ter naj se po možnosti razpišejo štipendije za mlade kmečke sinove, ki hočejo svoje znanje o kmetijstvu izpopolniti.

Poročevalec je na koncu poudaril, da bi morali naši kmetje biti primerno zastopani v Trgovinsko-kmečki zbornici ter v vseh javnih ustanovah, ki se količkaj bavijo s kmetijstvom našega ozemlja.

V razpravo so posegli župan g. Furlan in razni svetovalci. Na predlog odbornika Draga Legiša je občinski svet sprejel resolucijo, v kateri poziva oblastva, naj končno raztegnejo na Tržaško ozemlje zakon o kmečkih bolniških blagajnah, ki je v Italiji stopil v veljavo že pred 3 leti.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

V petek prejšnjega tedna je bila seja mestnega sveta. Razpravljali so najprej o vprašanju, ki ga je postavil monarhist Pedroni. Ta je namreč želel zvedeti, kako je s spomenikom, ki naj se postavi v spomin padlega bojevnika Enricu Totiju. Župan Bernardis je dejal, da bodo spomenik postavili na trgu C. Battisti. Denarna sredstva za to delo so zbrali iz prostovoljnih prispevkov. Spomenik bo stal 8 milijonov. Še en milijon in pol lir za podstavek iz kraške skale je pa treba zbrati tudi iz prostovoljnih prispevkov, ker je ta vsota prevelika, da bi jo mogla kriti mestna uprava.

Nato so mestni očetje odobrili odkup stavbe v ulici Garibaldi št. 5, in sicer za 4 milijone 787 tisoč. Odkup je bil potreben, ker nameravajo podaljšati ulico Roma. Svetovalci so tudi sklenili, da se asfaltira ulica Corsica, za kar bodo potrošili 4 milijone. Asfaltirali bodo še ulico Persoglia v Ločniku, kar bo stalo 2 milijona 620 tisoč. Splošni načrt za kanalizacijo mesta predvideva izdatek 450 milijonov lir. To javno delo bodo izvedli postopno.

Občinski svet je izvolil svetovalca Agatija za svojega zastopnika v odboru Ustanove Città di Gorizia, ki skrbi za umetniške in kulturne prireditve. Zanj je glasovalo 14 svetovalcev, medtem ko je župan dr. Bernardis dobil 9 glasov. S tajnim glasovanjem so svetovalci izvolili pet zastopnikov v mešano komisijo za dobavo vode, ki jo predvideva novi meddržavni dogovor.

IZ SOVODENJ

To nedeljo bo gostovalo v prosvetni dvorani na Korzu Verdi (pri bivšem Zlatem pajku) naše prosvetno društvo z veselo igro češkega dramatika F. Svobode »Poslednji mož«. Upamo, da se njegove prireditve ne bodo udeležili le Sovodenjci, marveč tudi goriški meščani in ljubitelji dramskih del z našega podeželja.

Upravni svet Vzhodno-furlanskega vodovoda (CAFO) je imel prejšnji četrtek redno sejo, na kateri je odobril načrt vodovoda v Dolenjah. To delo bo stalo 25 milijonov. Predsednik konzorcija je med drugim poročal o delih, za katera je tehnični urad že izdelal načrte. Gre za dela v občinah Fogliano, Zagraj in Sovodnje. Seji je prisostvoval tudi zastopnik ministrstva za javna dela ing. Viotto.

IZ DOBERDOBA

Zadnji čas se je zelo mnogo govorilo in pisalo o cestah, ker je o tem problemu razpravljali tudi goriški pokrajinski svet. V naši občini je nekaj cest, ki jih uparablja skoro izključno vojaštvo. Take ceste so n. pr. Doberdob-Sredipolje, Poljane-Polazzo, Poljane-Dol in cesta, ki se odcepi s pokrajinske poti proti Martinšici. Po zdravi sodbi bi morala te ceste vzdrževati država, ne pa revna doberdobska občina. Upamo, da bodo oblastva razumela naš glas.

Na zadnji seji v nedeljo je naš občinski svet sklenil, da odpošlje v Gradiško tričlansko odposlansvo, da se dogovori z upravo CAFO, da ostanejo stare cevi in druge premičnine sedanjega vodovoda, ki jih bo kon-

zorcij zamenjal z novimi, še nadalje v občinski lasti.

V ponedeljek smo pokopali 75-letnega domačina Franceta Gergoleta. Njegovega pogreba se je udeležilo veliko število vaščanov, saj smo ga vsi spoštovali zaradi njegove delavnosti in poštenosti. Naj pokojniku sveti večna luč, njegovim preostalim pa izražamo naše iskreno sožalje.

IZ ŠTEVERJANA

Prvi maj bomo Števerjanci letos še slovesneje praznovali kot lani. Dopoldne bo peta sv. maša, popoldne pa se bomo zbrali med našimi borovci. Na sporedu sta nastop združenih pevskih zborov ter priložnostna igra.

Našega praznika prvega maja se bodo gotovo udeležili tudi mnogi Goričani in Tržičani in zlasti mladina z našega podeželja.

V soboto zvečer je bila seja našega občinskega sveta. Razpravljali so o vrsti javnih del, ki se bodo, kakor upamo, v kratkem začela uresničevati. Gre v prvi vrsti za gradnjo novih ljudskih šol na Valerišču in v Jazbinah in za gradnjo otroškega vrta v bližini Števerjanske ljudske šole. Obenem se v kratkem vsako števerjansko hišo napelje električna luč ter se podaljša vodovod z Oslavja v našo vas.

Del ceste, ki jo upravlja goriška občina, se nahaja v zelo žalostnem stanju. Na njej je mnogo lukenj, tako da zgrabi človeka jezica, če mora po njej hoditi ali se voziti. Pozivamo upravo, naj čisto čimprej popravi. Če na tega ne misli storiti, naj jo odstopi naši občini, ki bo gotovo zanjo bolj skrbela kot mestna uprava, katera jo trajno zanemarja.

V nedeljo zvečer je umrla 87-letna domačinka Frančiška Dornik, roj. Komjanc.

V ponedeljek pa je preminil tudi 66-letni domačin Avgust Klanjšček, sin nekdanjega dolgoletnega števerjanskega župana Josipa Klanjščka.

Pokojnikoma, ki smo ju pokopali ob obilni udeležbi vaščanov, naj sveti večna luč. Užalostčenima družinama naše globoko sožalje!

IZ JAMELJ

Pri nas bi že pred več tedni morali imeti telefon, vsaj tako nam je bilo obljubljeno. Toda ker je Telve napeljala telefonsko žico pod železniški most, ne da bi se prej pogodila z upravo železnic, je zadeva obtičala na mrtvi točki.

V zadnji številki smo brali, da je naša občina dobila dovoljenje, da otvori še eno delovišče. Popravljali bodo nekatere ceste v Jamljah, ker jih je deževje že precej poškodovalo.

MEDNARDNA RAZSTAVA

Dne 11. maja bodo v Attemsovi palači na Kornu slovesno otvorili mednarodno mladinsko slikarsko razstavo. Razstavljenih bo nad 300 slik italijanskih umetnikov in slikarjev iz 12 drugih držav. Vse obsodbe vredno je, da niso prireditelji razstave niti letos poskrbeli, da bi se je udeležili slikarji iz Jugoslavije, čeprav bi bila njihova udeležba najbolj naravna in utemeljena.

KULTURNE PRIREDITVE V GORICI

Predpreteklo soboto je bil na Placuti zanimiv kulturni večer, pri katerem so nasto-

pili dijaki in dijakinje goriškega slovenskega liceja in učiteljska.

Svoje umetniške sile so preizkusili na klavirju in harmoniki ter v branju lastnih črtic in pesmi. Nastopilo je osem dijakov in dijakinj. Franka Vižintin je zaigrala na klavirju dve skladbi Debussyja, Jožica Peric je prebrala svojo črtico Nesreča.

Dve pesmi Soškega je prebral njegov sošolec Di Battista, Mariza Peratova je prečitala svojo črtico Odpuščanje; s harmoniko sta nastopila Darko Klanjšček in Adrijana Šaule, Majda Sfiligojeva je pa prebrala črtico Spoznanje in Materino pismo ter Lučka Komarčeva črtico Bolje je tako.

Predpreteklo nedeljo so nastopili v prosvetni dvorani na Korzu jugoslovanski planšarji, ki smo jih vsi goriški Slovenci z veliko napatostjo pričakovali. Saji se je njihova umetniška slava že povsod razširila. Kljub neprijetnim motnjam in oznamilo, da je njihov koncert preložen na ponedeljek, je bila dvorana nabito polna. Z igranjem na svojih instrumentih, ki jih obvladajo z umetniško dovršenostjo, so želi izreden uspeh. Ne moremo drugega izraziti kot toplo željo, da se k nam vrnejo, kajti še veliko goriških Slovencev bi jih rado poslušalo. Na svidenje čimprej!

»NAŠE MESTO« V GORICI

V nedeljo je SNG iz Trsta priredilo v Gorici igro v treh dejanjih »Naše mesto«, ki jo je napisal ameriški pisatelj Thornton Wilder. Novi način igranja je tudi na Goričane napravil močan vtis. Delo je že po svoji vsebini zelo zanimivo, odlično igranje pa je še bolj dvignilo pomen človekove usode v času in večnosti.

NAGRAJEVANJE KMETOVALCEV

Predpreteklo nedeljo so v dvorani deželnih stanov na goriškem gradu slovesno razdelili dva milijona nagrad kmetovalcem, ki so se udeležili tekmovanja za izboljšanje kmetijskih pridelkov. Za tekmo se je prijavilo 60 kmetovalcev, toda skoraj polovica jih je odpadlo že med pripravami, ker so pridelali le 80 do 90 stotov koruze na enem hektaru. Od 24 izbranih kmetij, jih je kar 19 pridelalo po več kot 100 stotov. Največji pridelek je dosegel Rugenij Morgut iz Verse, in sicer 141.31 stotov. K temu so največ pripomogli globoko oranje s traktorjem, primerno gnojenje in dobro seme. Kot najboljša semena so se izkazala Embro 155 W, Indiana 750 A, Funks G 99 in Funks G 91 ter Funks G 66.

O uspehih je poročal dr. Marsano, ki se zares vsestransko trudi, da čimbolj dvigne kmetijstvo naše pokrajine. Govornik je obenem izjavil, da je bilo l. 1952. v naši pokrajini le 185 traktorjev, l. 1957 pa 433. To je vsekakor razveseljivo, saj je po njegovi trditvi Goriška dosegla raven kmetijsko najbolj razvitih pokrajin v državi.

Med nagrajenci je bilo tudi nekaj slovenskih kmetovalcev; šest kmetij, ki so dosegle nagrade 75 do 150 tisoč lir, se nabajajo v furlanski ravnini. Med njimi je tudi posestvo Alojzija Bužinela, ki je živel svoj čas v Števerjanu, a je sedaj v Krminu; od kmetovalcev v slovenskih vaseh so po 50 tisoč lir prejeli Anton in Miroslav Ferletič iz Doberdoba ter Frančiška Klanjšček iz Števerjana; 25 tisoč je dobil Franc Vižintin iz Dola. Miroslav Ferletič iz Doberdoba je prejel tudi 10 tisoč nagrade zaradi večjega pridelka pšenice.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

POLOŽAJ V BENEŠKI SLOVENIJI

Razmere v naši za državo prevažni obmejni deželi postajajo iz dneva v dan hujše. Tudi zadnje ljudsko štetje iz leta 1951. jasno to dokazuje, čeprav so ga izvedli ljudje, ki so morda imeli le namen s statističnimi podatki dokazati, da je ljudstvo naših krajev že zatajilo svojo narodnost in da je postalo bolj italijansko kot Rimljani sami.

Tudi zadnje ljudsko štetje dokazuje, kako silijo železni gospodarski zakoni, da se iz domačih krajev selijo ljudje tja, kjer je boljše in lažje življenje. Doma nas je vedno manj, v bližnjih furlanskih mestih in po svetu pa vedno več. Čedalje več nas je zlasti v Vidmu, Čedadu, Ahtenu, Fojdi, Premariaeu in Tarčentu.

Prebivalstvo v šempeterskem okraju, ki ima sedem čisto slovenskih občin, je do prve svetovne vojne traino narasčalo. Vsa ljudska štetja po prvi svetovni vojni pa beležijo vedno hujši padec prebivalstva.

Kulturni, oziroma boljše rečeno, nekulturni položaj naše domačije pa se najboljše zrcali v armadi brezposelnih učiteljev, ki jih bruba iz sebe od svoje ustanovitve l. 1878 dalje janičarsko učiteljišče, ki ima svoj sedež v Sv. Petru Slovencev.

Saj je Messaegero Veneto z dne 22. marca 1958 ob 80-letnici učiteljišča napisal med drugim tudi tole: »Brez obotavljanja lahko rečemo, da so po zaslugi ravno te šole danes nadške doline zelo čvrst obrambni zid italijanstva, in to v zelo kočljivem pasu državnega ozemlja.«

Ali ni ta izjava neposredno priznanje raznarodovanja, ki ga je izvršila janičarska šola v teku desetletij?

Janičarstvo učiteljev je povzročilo duhovno smrt njih samih ter vseh onih, ki so se pu-

stili od njih zapeljati, da so kot suhe veje odpadli od svojega naroda. A duha slovenskega beneškega ljudstva janičarska vihra vendarle ni strla. Ljudstvo je ostalo jeziku in običajem očetov kljub odpadnikom zvesto!

Naj dodamo, da bo nekulturna slika Slovenske Benečije popolna, še tole: iz podatkov ljudskega štetja je razvidna tudi prekriceča resnica, da imamo v naših krajih komaj eno petino duhovnikov, ki so doma iz Beneške Slovenije! Koliko je že bilo skozi leta in leta protestov in demonstracij našega ljudstva proti vnebovpijoči krivici, da po slovenskih župnijah in duhovnijah nastavljajo duhovnike, ki slovenskega jezika ne znajo in nočejo poznati! Grozna in strašna je številka, če jo premisliš, kakor je treba: zadnja dva videmska nadškofa sta v 46 čisto slovenskih duhovnijah nastavila za dušne pastirje ljudi nevesče jezika vernikov! Številke govorijo, kličejo in obsojajo! Slovenskemu človeku, posebno izobražencu, kličejo: na delo! Le vztrajno in požrtvovalno kulturno delo je naš narod vedno in povsod reševalo iz stiske.

IZ GRMEKA

Sredi meseca aprila se je med nami razširila prežalostna novica, da je umrl na Holandskem 60-letni domačin Anton Hvalica, ki je doma iz Podlaka v občini Grmek. Pokojnik je delal mnogo let v holandskih premogovnikih. Lansko leto je začel prejemati pokojnino, a jo je le malo časa užival. Nerečni mož je eden izmed premnogih Beneških Slovencev, ki jim prerano pretrga nit življenja zavratna rudarska pljučna bolezen, ki ji pravijo silikoza. Na stotine naših izse-

ljencev hira in umira od nje v tujini, in premnogi hirajo po italijanskih bolnicah ali pa se vlečejo kot mrtve sence na svojih domovih, dokler jih ne zakrije hladni grob. Naj zaključimo dopis s pozivom na oblastva, da z vso odločnostjo nekaj ukrenejo pri vladah držav, kamor je izseljevanje naših ljudi usmerjeno, da poskrbe v rudnikih za večjo varnost pred to zavratno morilko naših izseljencev. Če je Amerika s sodobnimi zdravstvenimi napravami onemogočila nastajanje silikoze, zakaj bi ne mogle tega storiti tudi evropske zapadne države? Le nekaj človeškega srca in dobre volje je treba, pa se zatre nastajanje te grozne bolezni.

Pokojnemu Antonu Hvalici naj sveti večna luč, njegovim bližnjim in daljnim sorodnikom pa izrekamo iskreno in globoko sožalje.

UKVE

Letošnji velikonočni prazniki so bili za Ukvanec še prav posebno lepi in polni veselja. Saj smo na velikonočno nedeljo zvečer začeli sv. misijon, ki je končal na belo nedeljo. Pridigala sta nam dva misijonarja: Za slovenske vernike g. Cvetko s Koroškega, za italijanske pa g. Joško Jacolin.

Še prav posebno smo bili zadovoljni s svojim gorečim misijonarjem slovenski verniki, ker je nam g. Cvetko govoril v naši prelepi domači govorici. Vsi bi ga radi poslušali še dolge dneve, saj smo se mnogo lepega in koristnega naučili pri njegovih pridigah, zlasti pa še pri stanovskih. Le škoda, da je bil sv. misijon prekratek. Tako globokega misijona še nismo doživeli! Naš koroški rojak je pač znal zagrabiti z lepo koroško govorico naš razum in zlasti naša srca na pravem mestu. Zato ga prosimo, naj nas večkrat obišče.

Iz srca se zahvaljujemo obema gospodoma za njun trud, pa tudi našemu gospodu župniku, da je priredil misijon ob veliki noči.

29

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

V soncu kraljevske krone

Elizabeta je bila takrat v zvezah z odločnimi madžarskimi nacionalisti. Med nje je spadal tudi judovski časnikar Max Falk, silno nadarjen človek. V marsičem je odprl cesarici oči. Nekega dne ji je prinesel knjižico, ki je izšla 1867. leta v Lipskem. Nosila je naslov »Propad Avstrije* in je bila v Avstriji strogo prepovedana. Pisatelj razlaga, da bo monarhija morala po nujnem notranjem zakonu propasti, ker imajo razni narodi v državi vsak svoje različne koristi. Propad Avstrije da je predpogoj za mirni razvoj Evrope, kajti nove države bodo pritegnile vsaka svoj narod v poseben državni okvir. Kako proroška napoved, ki se je po letu 1918. do pičice uresničila!

Na cesarico je globoko vplivala. Odločilna je bila za vse njeno kasnejše politično nazi-

ranje in celo za brezbriznost do dinastije in monarhije, ki jo je znova pognala v beg po svetu.

Trenutno so se pa sence še enkrat umaknile soncu.

Madžarski prvaki so poklonili cesarici v dar poletno letovišče grad Gödöllo. Obenem so izrazili željo, da bi se kmalu izvršilo tudi kronanje cesarja in Elizabete hkratu s krono sv. Štefana. Navada je bila, da so svoje kraljice Ogrri par dni kasneje kronali kot vladarje. Z istočasnim kronanjem so hoteli Ogrri izkazati novi kraljici posebno čast.

Bližal se je 6. junij. V ogrski prestolnici se je vse pripravljalo na praznične dneve madžarskih magnatov, ki bodo svojo kraljico pozdravljali z »eljen«. Elizabeta je v strahu in veselju pričakovala dan.

Po stari šegi je morala sama preledovati plašč sv. Štefana in druga oblačila, ki jih bo nosil njen mož ob kronanju. Z dvornimi damami je čistila in krpala z zlatom tkane nogavice, podlagala preširoko krono z mehko ob-

logo, kar prinese brzi sel žalostno novico. Osemnajstletna hči nadvojvode Albrehta Matilda je živa zgorela. Kadila je v neki plesni družbi cigareto, pa je stopil v dvorano strogi oče, hči je skrila ogorek za hrbet, a v hipu je bila lahka batistna obleka v plamenih. Dvor je sicer zaradi žalostne smrti napovedal žalovanje, vendar priprave za kronanje so se nadaljevale.

Zvečer 7. junija je moral cesarski par z dvorom vred ves obred kronanja preizkusiti in naslednje jutro ob sedmih se je pomikal po ulicah prestolnice kraljevski sprevod, sijajen bolj kot sleherni v španskem srednjem veku. Elizabeta v ogrski narodni noši, z diamantno krono v valovitih laseh, se je pelj la v zlati kočiji; osem belcev jo je vleklo. Njena lepota je Ogrre kar presunila; Franc Jožef je ponosen jahal v maršalski opravi ob kočiji; pred njim in za njim plemstvo v zlatih čapkah, ob straneh pa telesna straža z vihrajočimi leopardovimi kožami. Ko sta v stolnici nadškof primas in ogrski palatin držala nad njeno glavo tisočletno krono, je sicer cinično Elizabeto le zgrabilo; zavedala se je resnosti trenutka, morda tudi v politični zavesti, da je dogovor z Madžari in kronanje rešilo habsburški prestol, in solze so ji tekale po licih.

(Dalje)

* Der Zerfall Oesterreichs von einem deutschen Oesterreicher, Leipzig 1867.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Življenjski optimizem se napaja iz kulture

Nimamo pri roki statistike o številu samomorov v posameznih večjih italijanskih mestih. Vendar pa smo svoj čas brali, da je Trst v tem pogledu na čelu italijanskih mest. Skoro ni dneva, da bi nam zjutraj, ko odpremo časnik, ne padel pogled na naslove kot n. pr. »Samomor s plinom«, »Obesil se je«, »Poskus samomora mladega dekleta« in podobno. Prav te dni smo spet brali o samomoru znanega restavraterja; njegova žalostna smrt je napravila tem večji vtis na vse, ker so ga splošno smatrali za zelo bogatega. Marsikdo ga je na tiho zavidal za njegov denar. Smrt pa si je zadal sam prav zaradi »težavnega gospodarskega položaja«, v katerega je baje zašel.

To je verjetno poleg občutka zapuščenosti glavni vzrok vseh samomorov in poskusov samomorov v našem mestu. Trst je res obmejno mesto in v gospodarskem zastoju, vendar pa pri nas le še ne vlada taka revščina, da bi se morali ljudje zaradi tega ubijati. Če bi naganjala ljudi v prostovoljno smrt samo revščina, bi bilo največ samomorov v najrevnejših krajih na zemlji, a statistično je dognano, da temu ni tako, ampak da prednjačijo glede samomorov gospodarsko najbolj razvite dežele. Največ samomorov je tam, kjer se ljudje najbolj navežejo na gospodarske dobrine in kjer jim postane »življenjski standard« glavno merilo vsega življenja in vseh njegovih vrednot. Če ne morejo doseči tiste življenjske ravni, na katero bi se radi povzpeli, ali pa se obdržati na njej, obupajo, ker se jim zdi, da življenje pod to ravni ni nič več vredno. Zdi se jim, da je z izgubo »standarda« izgubilo ves mik in da jim ne more nuditi nikake sreče več, ker vidijo srečo pač samo v lahkem življenju, v avtomobilih, scooterjih, hladilnikih, električnih pralnih strojih in sesalcih za prah. Marsikdo obupa, ker si kljub delu teh izdelkov moderne industrije ne more privoščiti. Drugi obupajo, ker jih zaradi gospodarskih težav ne morejo obdržati. Tretji obupajo, ko spoznajo, da te dobrine še ne pomenijo sreče, bili pa so vzgojeni v veri, da je to edini cilj, za katerega se splašča človeku truditi, in si ne znajo več poiskati drugih idealov.

Izhod vidijo samo v samomoru, ker ne slutijo, da so na svetu poleg »življenjskega standarda« še druge vrednote, ki jih lahko nudi samo duhovno življenje. Te vrednote so dragocenejšje kakor tiste, ki jih lahko nudi gospodarska blaginja, toda ceni jih lahko samo človek, ki poseduje zadostno kulturo. Pravi življenjski optimizem lahko črpa človek samo iz duhov-

nih in kulturnih vrednot; ne morejo mu ga navdihniti še tako bleščeči in dragi izdelki moderne jeklarke industrije. Dobra knjiga ali gledališka predstava, globoko glasbeno delo ali film, ki v resnični luči prikazuje življenje in njegove vrednote, lahko vlijejo obupanemu, življenja trdnemu človeku tolažbe in novega poguma za življenjski boj, ki mu ga avtomobil najnovejše znamke v garaži ali novi hladilnik ne moreta vlti.

Mnoge samomore v našem mestu si lahko razlagamo s tem, da preveč malikujemo »življenjski standard« in se vdajamo materializmu, tudi kadar imamo polna usta zvencev fraz o idealih, preziramo in podcenjujemo pa tisto, kar nam lahko nudi samo resnična kultura.

Pismenost po svetu

UNESCO, to je Organizacija združenih narodov za vzgojo, znanost in kulturo, je izdala obširno statistično študijo z zemljevidom o pismenosti po svetu. Iz nje povzamemo, da še danes ne znata dve petini odraslega prebivalstva na svetu brati in pisati. Med nepismene spada 400 milijonov nad 15 let starih ljudi. V Aziji je 75% nepismenih, 15% v Afriki, 6,5% v Ameriki in 4-5% v Evropi in Oceaniji. Zanimive so številke po posameznih državah: v Jugoslaviji so v letu 1953 našli 27% nepismenih ali 3.200.000 prebivalcev, v Italiji 10-15% (kot v Afriki), v Avstriji le 1-2%, še manj jih ima pa Finska.

Na svetu je še 40 držav, kjer je komaj dobra polovica otrok do 14 let starosti vpisana v osnovno šolo. Iz povedanega se lahko presodi, da splošna kulturna višina človeštva nikakor še ni na takšni stopnji, kot se navadno misli.

Vendar pa moramo dodati, da so navedene številke o nepismenosti od države do države različne. UNESCO je določil pojem, kdo je pismen in kdo ne. Po novem merilu, ki pa še ni splošno v veljavi, je pismen tisti, ki zna brati in napisati z razumevanjem kratak in preprost sestavek iz svojega vsakdanjega življenja. Če zna le brati, seveda tudi s pravilnim umskim dojemanjem, je napol pismen.

Če bi uveljavili to merilo, bi število napol pismenih še za mnogo poskočilo.

Toneta Kralja »KRIŽEV POT«

Na Gradu pri Mirnu dokončuje slikar Tone Kralj križev pot na notranjih stenah cerkve. Delo je monumentalno, ker so posamezne postaje velikega obsega. Vložene so v obliki polkrogov med oboke stranskih ladij, tako da okusno dopolnjuje arhitekturo svetišča.

Med delom je umetnika obiskal tudi ljubljanski škof Vovk, ki sta ga delo in njena zamisel zelo navdušila.

V nedeljo, 18. maja, popoldne bo slovesna blagoslovitev križevega pota med petjem številnih zborov iz vse okolice.

RAZSTAVA SCENOGRAFIJ V OBCINSKI GALERIJI

Univerzitetni gledališki center v Trstu je priredil v Občinski galeriji razstavo slik in mavčnih osnutkov scenografij tržaških gledaliških predstav zadnjih let. Razstavlja večje število umetnikov-scenografov, med njimi nekatera znamenita imena kot na primer Marcello Mascherini. Med razstavljalci sta tudi scenografa Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, Jože Cesar in Ivo Kuferžin.

KONCERT ZAGREBSKIH SOLISTOV V TRSTU

Tukajšnje koncertno društvo je priredilo v ponedeljek zvečer v Novem gledališču koncert godalnega orkestra »Zagrebski solisti«, ki ga vodi milanski čelist Antonio Janigro. Pod Janigrovim vodstvom si je orkester pridobil že mednarodno sloves. Navdušil je tudi tržaško občinstvo. Ze dolgo v tukajšnjem časopisu nismo brali tako pohvalnih kritik tudi najresnejših kritikov.

Spored je obsegal dela Albinonija, Boccherinija, Bacha, Rossinija in Mozarta. Posebno krasna je bila izvedba Boccherinijevega koncerta.

KULTURNE VESTI

* V dunajskem Umetniškem domu so odprli te dni razstavo »Petdeset let beneškega slikarstva«, ki obsega 108 del najboljših beneških slikarjev od začetka stoletja do danes.

* Pri Baslu v Švici so odkrili ostanke rimskega mesta Avgusta Raurica. Ob tej najdbi so arheologi ugotovili, da so bila nekdanja rimska mesta v tistih krajih zgrajena v glavnem iz lesa.

* »Art Institute« v Chicagu je odklonil zbirko slik Winstona Churchilla, ki so jo hoteli razstaviti v dvaranah instituta. Ravnatelj te umetniške ustanove je izjavil: »Ne razstavljamo del diletantov, če jih ni odobrila komisija strokovnjakov. Mislim, da se s tem strinja tudi Churchill.«

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

12 Sedel je v dolgi sobi za preprosto mizo, na kateri je imel pisalni stroj kot katerikoli policijski uradnik v civilu. S svojim dolgim, mrkim, turobnim obrazom nezdrave barve in povešenimi rameni je bil bolj podoben kakemu arhivarju kot dejanskemu šefu policije in glavnemu zaupniku Gestapa v Ljubljani. Pri mizi blizu vrat je slonel agent in čakal njegovih navodil. Loh je namignil na stol, ki je stal pred pisalno mizo. Sedel sem in čakal, kaj bo prišlo. S pustim, dolgočasnim glasom me je začel spraševati za osebne podatke in jih tipkal na list v stroju. Nekoliko oživel je šele takrat, ko so prišla na vrsto vprašanja o mojem članstvu v raznih organizacijah in o predvojnem sodelovanju pri raznih listih. Nato me je kar na lepem obtožil, da sem komunist. Seveda tega verjetno sam ni verjel, ker je nekam mirno prenesel, ko sem se nasmehnil neumnemu vprašanju, saj je dobro vedel za moje prepričanje. Nato me je obdolžil sodelovanja pri Osvobodilni fronti. Ko sem začel govoriti o tem, da je odpor proti tuji zasedbi prav za prav moralna dolžnost vsakega demokrata in Slovenca in da, kdor simpatizira z odporniškimi gibanjem, še davno ni komunist, me je prekinil in začel nervozno zatrjevati, da je OF komunistična, ker imajo v njej vodstvo samo komunisti. Rekel sem mu, da to ni tako gotovo, ker Kocbek in drugi predstavniki socialistov, intelektualcev in Sokolov v vodstvu Osvobodilne fronte niso komunisti in da bodo po mojem mnenju vsekakor zajamčili demokratični povojni razvoj v Sloveniji. Toda Loh me je spet prekinil in začel strastno zatrjevati, da ti ljudje dejansko nimajo nobene besede v Osvobodilni fronti. Vendar se je imel vedno toliko v oblasti, da ni kričal, četudi se je

razburil. Potem mi je začel naštevati vsakovrstne zločine Osvobodilne fronte in zahteval, da podpišem izjavo, ki jo bo napisal in v kateri bom obsodil te zločine. Izjavo bodo prebrali po radiu. Take izjave nikakor nisem bil pripravljen podpisati. Svojo odklonitev sem zagovarjal s tem, da nič ne vem o zločinih, katere naj bi obsodil v izjavi, in da bi bilo torej podlo, če bi tako izjavo podpisal. Ponujal mi je časnike, naj si preberem poročila o zločinih. Toda rekel sem, da pisanje časnikov ni zame še nikak dokaz resničnosti. Nekaj časa me je prepričeval in mi začel nato groziti, da se mi lahko zgodi nekaj hudega, če ne bom izjave podpisal, ker to bi pomenilo, da se solidariziram z Osvobodilno fronto. Ko sem vztrajal pri svojem, se je razjezil, izrekel nekaj nejasnih groženj, ki se jih ne spominjam več točno — zdi se mi, da mi je med drugim zagrozil, da me bodo izročili Nemcem — nakar me je dal odpeljati. Bil sem skoro začuden, da me niso pretepli, ker mi ni bilo znano, da bi se bil kdo vrnil z zaslišanja, ne da bi bil dobil vsaj nekaj zausnic. Toda to sem si razlagal s tem, da je bil dan. Podnevi morda ne pretepa, sem pomislil. Gotovo pa pridem zvečer na vrsto.

Ko sem odhajal iz sobe, sem se z dolgim pogledom ozrl po dolgem, pušobnem, neprijaznem prostoru, v katerem so stale razen Lohove še dve ali tri mize in razni stoli razvrščeni brez pravega reda. Na eni izmed miz na Lohovi desnici je stal radijski sprejemnik. Tukaj torej pretepa, mi je prišlo na misel. In pozneje sem si vsakokrat, kadar je kdo pripovedoval, da so ga topli, nehote predstavljal mučenje v tisti dolgi sobi, z aretirancem upognjenim preko mize, na katero se je med mojim zaslišanjem s hrbotom naslajal agent, in z Lohom za pisalno mizo, kako z zagrizenim mirom in pridno tipka na svoj pisalni stroj, morda celo trdno prepričan, da opravlja zaslužno delo za krščanstvo.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

TRTE MORAMO NAJPREJ ŽVEPLATI proti oidiju in šele pozneje škropiti proti peronospori. Žveplati pa moramo, ko so letošnji poganjki dolgi 3 cm. To žveplanje več zaleže kot vsa poznejša, ker sedaj najlaže preprečimo nastanek bolezni.

Za to delo potrebujemo najfinejše žveplo. Še bolje pa je, če za žveplanje uporabljamo koloidalno ali škropilno žveplo, katerega raztopimo v vodi in nato škropimo z navadnimi nadržnimi ali strojnimi škropilnicami. Bolj priporočljivo je koloidalno žveplo (najboljši je nemški prigravek Cosan), ker učinkuje ob nižji toploti, kot je potrebna za navadno žveplo. Škropivo s koloidalnim žveplom takole pripravijo: Vrh 250 do 300 gramov koloidalnega žvepla (pri Cosanu 150 do 200 gramov) zliješ majhno količino vode, tako da napraviš redek močnik. Tega potem s prilivanjem vode vedno bolj rediš, končno doliješ toliko vode, da dobiš 100 litrov škropiva, s katerim poškropiš trte.

Sedaj, kot smo dejali, še ne bomo škropili proti peronospori, ker je toplota še prenizka. Brž ko se pa vreme ustali, tako da temperatura ponoči ne pade izpod 10 stopinj Celzija, bo potrebno škropiti ali z raztopino modre galice in apna ali pa z asporjem. Vse kaže, da se je aspor, to je nebakreni pripravek za škropljenje proti peronospori, pri naših vinogradnikih že zelo priljubil, saj si ga mnogi že sedaj nabavljajo. Za prva škropljenja, to je do cvetenja zaroda, zadostuje proti peronospori 1 kg asporja za 500 litrov škropiva.

NE ŠKROPI MED CVETENJEM

sadnega drevja, ker bi uničil čebele, ki tedaj obletavajo cvete. Res je sicer, da čebele pri obletavanju zbirajo hrano za svojo zalego in med, a obenem izvršujejo tudi drugo važno nalogo: oplajajo cvetove, da se iz njih razvije plod. To je za vsakega sadjarja zelo važno in zato v mnogih krajih, posebno v Ameriki, vzamejo sadjarji v dobi cvetenja v našem panju s čebelami, za katere plačajo majhno odškodnino. Brez oplojevanja cvetov bi pridelali prav malo sadja.

Zaradi tega sadjar čuva le svojo korist, če med cvetenjem ne škropi sadnega drevja. Škropi naj prvič tik pred cvetenjem in drugič po odevetju. V poštev prihajata ali gesarol ali svinčeni arzenat.

Na ovitku teh prigravkov je navedeno, kako močno naj bo škropivo. S temi sredstvi se borimo proti zmrzlikarju ali pedicu, katerega gosenica objeda liste (posebno na češnjah), nato proti cvetožeru, zavijaču in ostalim uničevalcem cvetja ali komaj zarojena gloda.

NAD 800.000 PROŠENJ

za kmečko starostno pokojnino je bilo do sedaj v Italiji predloženih uradom za enotne kmetijske prispevke (Ufficio provinciale dei contributi agricoli unificati). Okoli 650.000 prošelj so vložili samostojni kmetje ali neposredni obdelovalci, 180.000 prošelj pa spolovinarji (koloni) in najemniki.

Uradi predvsem ugotove, ali je prošelec obdeloval vsaj 5 let, preden je izšel zakon, zemljo, ter nato prouče, kako je z vplačanimi prispevki.

Od zgornjega števila prošelj je bilo mnogo odbitih, ker ne ustrezajo predpisom zako-

na, okoli 400.000 je bilo ugodno rešenih, ostale pa še proučujejo.

ENOTNI EVROPSKI TRG IN KMETIJSKI PRIDELKI

Kot je znano, organizirajo enotni evropski trg naslednje države: Belgija, Luksemburška, Nizozemska, Zapadna Nemčija, Francija in Italija. Glede glavnih kmetijskih pridelkov nam nudijo te države naslednjo sliko:

Pridelek pšenice ni zadosten. Zato je treba letno uvoziti okoli 60 milijonov stotov, in sicer (nad polovico) v Zapadno Nemčijo. Pridelek krompirja zadostuje: izvažata ga Italija in Nizozemska, ostale države ga uvažajo. Koruze ne zadostuje. Potrebno je je uvoziti letno okoli 25 milij. stotov.

Mnogo riža ima Italija, ki bi lahko krila potrebe vseh ostalih držav. Nizozemska ima pa mnogo masla in sira. Z njima lahko zalaga ostale države in še ostane za izvoz v Anglijo. Proizvodnja mesa krije približno potrebe.

PROIZVODNJA VITAMINOV

Potrošnja vitaminov raste iz leta v leto. Mnogo jih potrebujejo za zdravila, še več pa za dodatek hrani in krmu. Zato je umljivo, da se je proizvodnja vitaminov danes industrializirala,

kar pomeni, da jih proizvajajo v velikih količinah. Znanih vitaminov je danes že na stotine, a le kakih 25 jih je v široki potrošnji. Med te spadajo predvsem vitamini A, B, C, D, E in PP, nato prigravki, ki vsebujejo 2 ali več vitaminov.

PRESKRBI SI SEME HIBRIDNE KORUZE!

Križano ali hibridno koruzo bomo sicer sejali komaj za nekaj tednov, a nujno je potrebno si že sedaj preskrbeti ustrezajoče seme. Hibridnih koruz je namreč na tisoče sort, a le redke so primerne za naše kraje, posebno za puste zemlje in suši podvržene lege.

Ker moramo v naših krajih sejati le zgodnje in srednjepozne sorte, naj kmetovalci vprašajo na Kmetijskem nadzorništvu, katere sorta je najbolj priporočljiva. Na splošno bomo izbrali eno naslednjih:

Zgodnje sorte: »Wisconsin 355« ali »Wisconsin 464« in »Funk's G 19«.

Srednjepozne sorte: »Wisconsin 641 AA« in »U 32« ali »U 41«.

Kmet naj se zave, da samo dobro seme ne zadostuje. Tudi zemlja mora biti primerno pripravljena, in sicer tako, da smo jo vsaj 14 dni pred setvijo čim globlje preorali in bogato pognojili z dobrim hlevskim gnojem in umetnimi gnojili. Med ta spada na prvo mesto kalijev in fosforov dušik (fosfoazoto potassico), katerega spravimo v zemljo (istovčasno s hlevskim gnojem) po 3 kg na ar (100 m²).

Sportni pregled

BOJ SAHOVSKIH VELIKANOV

V središču pozornosti vseh ljubiteljev šaha je te dni povratno srečanje med svetovnim prvakom Smislovom in bivšim prvakom Botvnikom. Srečanje se je začelo prejšnji mesec v Moskvi.

Da bolje razumemo pomen današnjega boja, si bomo najprej kratko ogledali zgodovino šaha. Letos poteka 100 let, odkar je sloviti šahovski vele mojster Morphi v Parizu prepričevalno porazil poznejšega uradnega šahovskega svetovnega prvaka Andersena z izidom 8:2. Leta 1868 je ustanovitelj ter glavni tvorec moderne šahovske teorije Steiniz v Londonu premagal Andersena z 8:6. Steiniz je obdržal šahovsko žezlo do leta 1894, ko si ga je v ZDA z zmago 10:6 priboril šahovski velikan dr. E. Lasker. Ta je krepko stal na vrhu svetovne šahovske lestvice celih 27 let, dokler ga ni leta 1921 na Havani premagal Kubanec Capablanca z izidom 9:5. Kubanca je 6 let kasneje premagal v doslej najdaljšem dvoboju (34 partij) veliki Aljehin, ki je obdržal naslov svetovnega prvaka do smrti. Aljehin je umrl leta 1946 na Portugalskem.

Botvnik si je priboril naslov svetovnega prvaka na znamenitem turnirju petorice, ki je bil leta 1948 v Haagu in Moskvi. Poleg njega so sodelovali Smislov, Keres, Reshevski in Euwe. Botvnik in Smislov se že tretjič bijeta za naslov svetovnega prvaka. Leta 1954 se je dvoboj končal z neodločenim izidom (12:12), lani pa je Smislov prepričljivo porazil Botvnika z izidom 12,5:9,5.

Doslej sta odigrala 17 partij in Botvnik vodi z 10:7. Dvoboj poteka zelo razburljivo in oba igralca sta v polni moči. Mnogi šahisti so po lanskem uspehu menili, da bo Smislov obdržal naslov več let. Potek tekmovanja pa kaže, da je Smislov zgubil zaupanje vase.

— 0 —

V Haagu se je te dni začel tudi šahovski dvoboj med danskim vele mojstrom Larsenom in mednarodnim mojstrom Donnerjem. Srečanje velja za vstop na mednarodni turnir za svetovno prvenstvo, ki bo v Portorožu. Na conskem turnirju v Wageningu sta se ta igralca, kot znano, uvrstila na tretje, oziroma na četrto mesto. Tekmovanja v Portorožu se bodo udeležili Gligorić, Matanović (Jugo-

slavija), Talj, Petrošnja, Bronstein, Averbach (SZ), Fischer, Reshevski (ZDA), Panno, Rossetto, Sangiunetti (Argentina), Benkö, Szabo (Madžarska), Pachman, Filip (Češka), Neukirch (Bolgarija), Waitonis (Kanada), De Greif (Kolumbija), Cardoso (Filipini), Olafson (Islandska) in zmagovalac v dvoboju Donner-Larsen. Portoroški turnir bo brez dvoma eno dosedanjih največjih tekmovanj.

Kot znano, bo na turnirju kandidatov sodelovalo 7 igralcev, in sicer tisti šahisti, ki bodo v Portorožu zasedli 5 prvih mest, Keres ter premaganec v dvoboju Smislov-Botvnik.

PORAZ JUGOSLAVIJE V BUDIMPEŠTI

V nedeljo sta se v Budimpešti pomerili državni nogometni reprezentanci Madžarske in Jugoslavije. Obe enajstoriči sta preizkusili svoje moči pred veliko borbo, ki se bo začela čez poldrugi mesec na Švedskem. Jugoslovani so sicer bili poraženi (0:2), toda pohvaliti je treba voditelje državnega moštva, da so poslali v boj precej pomlajeno enajstoričo. Mladi igralci so si tako pridobili nekaj dragocenih izkustev za nadaljnja važna tekmovanja.

Jugoslavija je nastopila v naslednji postavi: Križokuća; Belin, Crnković; Sijaković, Boškov, Krstić; Petaković, Veselinović, Zebec, Kostić, Pašić.

SPORT PO SVETU

Kolesarstvo. Belgijec Van Looy se je uvrstil na prvo mesto na dirki Pariz-Bruselj.

Košarka. V Milanu je bil prejšnji teden dvoboj košarkarskih prvakov Italije, Madžarske in Češko-slovaške. Zmagal je italijanski klub Simmenthal. Drugo mesto je osvojil budimpeštanski Honved, tretje praški Slovan-Orbis. V Ljubljani so jugoslovanski prvaki Olimpije odločno porazili (86:45) carigraske moštvo Madaspor. S to zmago si je Olimpija zagotovila udeležbo na tekmovanju za pokal prvakov. Njen prvi nasprotnik bo Akademikov iz Sofije.

Nogomet. V povratnem srečanju za pokal evropskih prvakov je Vasas iz Budimpešte premagal (2:0) špansko moštvo Real Madrid. Španci pojdejo kljub temu v finale in se bodo pomerili z zmagovalcem tekme Manchester United-Milan.

Najboljši alžirski nogometaši, med katerimi je 7 članov francoske državne reprezentance, so pred dnevi zapustili Francijo. Odšli so v Tunis, kjer nameravajo ustanoviti novo alžirsko državno moštvo. Po njihovem odhodu se je Francija srečala s Švico ter dosegla neodločen izid (0:0).

TEDENSKI KOLEDARČEK

27. aprila, **nedelja**: 3. povelikonočna, Peregrin
 28. aprila, **ponedeljek**: Vital
 29. aprila, **torok**: Robert
 30. aprila, **sreda**: Katarina
 1. maja, **četrtak**: Praznik dela
 2. maja, **petek**: Atanzij
 3. maja, **sobota**: Najdenje sv. križa

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 23. aprila si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	82—84 lir
100 francoskih frankov	130—133 lir
funt sterling	1710—1760 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	706—709 lir
napoleon	4850—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 27. aprila, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 16.00 Slovenski zbori; 17.00 F. S. Finžgar: »Razvaline življenja«, ljudska igra v 3 dej. Igrajo člani Ljubljanske Drame; 19.00 Beethoven: Sonata št. 4 v a-molu, op. 23; 21.30 Raztreseno cvetje lirike: »Jesenske pesmi«.

Ponedeljek, 28. aprila, ob: 11.30 Predavanje: »Milijarde v grobnicah«; 19.00 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.15 Predavanje: »Kamenine in geološka zgodovina«; 20.30 Mozart: »Così fan tutte«, opera v 2 dej., nato ansambel Aleksander Skalé.

Torek, 29. aprila, ob: 18.00 Uroš Krek: Sinfonietta. Igra orkester Slovenske filharmonije; 18.30 Slovenske kmečke zasedbe; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Obletnica tedna: »Dvajsetletnica neodvisne Irske«; 22.00 Novela: Nikolaj V. Gogolj: »Strašna roka«.

Sreda, 30. aprila, ob: 11.30 Žena in dom, obzorje za ženski svet; 18.55 Dalmatinske pesmi; 19.15 Sola in vzgoja: prof. I. Theuerschuh: »Vzgojimo dobrobrčno mladino«; 21.00 Achille Torelli: »Možje«, komedija v 5 dej. Igrajo člani RO.

Četrtek, 1. maja, ob: 8.30 Veseli slovenski motivi; 10.00 Predavanje: »Volilna mrzlica v starih Pompejih«; 11.30 Predavanje: »Nekaj o prvem maju«; 16.20 Musorgsky: Noč na Golem Brdu; 16.30 Anton Lesković: »Dva bregova«, igra v 3 dej. Igrajo člani RO; 18.30 Širimo obzorja: T. Penko, »Znamke govore«; 18.50 Vokalni kvartet »Večernica«; 19.15 Radijska

univerza: Tečaj o lokalnih samoupravah: Občina in pokrajina: »Pravna jamstva v občinskem upravljanju«; 22.00 Prof. Martin Jevnikar: »Ob nastopu slovenske Moderne«.

Petek, 2. maja, ob: 18.00 Koncert pianistke Bianche Pellis — Haendel: Giacomina, Ravel: Morske vile, Strauss: Serenada, Turina: Morena Coqueta; 18.55 Slovenski samospjevi; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Dante Alighieri: Božanska komedija: Pekel, 12. spev. (V prevodu dr. A. Gradnika, razlaga dr. Janko Jež).

Sobota, 3. maja, ob: 15.00 Mendelssohn: Trio št. 1 v d-molu, op. 49; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Oddaja za najmlajše: Gustav Silih: »Nekoč je bilo jezero«, dramatičacija: Antonija Curk, 1. del: »Velesovo slavje«; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Vladimir Levstik: »Mlada Breda in slepec«. Igrajo člani RO; 22.10 Slovenski oktet; 23.30 Ansambel Borut Lesjak — vmes pojeta Polonca Lesjak in Majda Sepe.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 441: Na vrtnicah opažam iz leta v leto vedno več plesni, ki napade popje in tudi les. Lansko leto je bilo toliko plesni, da sem se že bala, da se vrtnice posušijo, a so ostale žive. Katera bolezen je to in kako jo ozdravimo?

Odgovor: Bolezen je »plesnoba na vrtnicah« ali »oidij vrtnic«, znanstveno pa ji pravimo »sphaeroteca pannosa«. Plesen je podobna beli moki, napada cvet, listje in tudi stebel. Belega prahu je včasih toliko, da ga lahko zberemo. Sestoji iz drobnosti, ki živijo samo na zunanjih delih listov, stebel in cvetov, a se ne zarijejo v notranjost rastlinskega tkiva. Bolezen odpravimo, če vrtnice, brž ko začno poganjati, poprašimo z drobnim, navadnim žveplom, se pravi prav v teh dneh. Zveplanje moramo ponoviti še 3-krat. Med vsakokratnim žveplanjem naj pretečeta 2 do 3 tedni.

Vprašanje št. 442: Imam nekoliko čebričev z limonami in oranžami. Sedaj jim bom menjal zemljo. S čim naj jim pognojim? Ali potrebujejo kaj posebnega?

Odgovor: Limone in oranže moramo smatrati za navadna sadna drevesa, ki potrebujejo 3 glavne gnojilne snovi, to je dušik, fosfor in kalij. Poleg tega potrebujejo drobne prvine, za katere pa navadno ni potrebno skrbeti. Oranže in limone naj imajo kolikor mogoče rahlo zemljo. Najbolje storite, da sedaj staro zemljo nadomestite z novo, kateri primešate 1/6 teže drobnega komposta. Če tega nimate, primešajte na čebriček po nekaj kg dobrega, starega hlevskega gnoja. Kompost in hlevski gnoj dopolnimo s kakšnim sestavljenim umetnim gnojilom, najbolje s kalij-fosfornim dušikom (fosfoazoto potassico). Za en čebriček 20 litrov potrebujemo po eno pest ali okoli 200 gramov gnojila.

PREIZKUSI SVOJ BESEDNI ZAKLAD

1. BERSA — a) plesnoba v vinu, b) neka rastlina, c) košara, č) vrsta pesnitve.
2. CRETA — a) izraz iz geometrije, b) vrsta najemnine, c) notranji organ človeškega telesa, č) močvirnat svet.
3. MANSARDA — a) srednjeveško orožje, b) podstrešnica, c) strel iz zasede, č) skupina razbojnikov.
4. SKEPSA — a) dvom za versko ali filozofsko načelo, b) kostna jetika, c) izraz iz optike, č) zobozdravniška naprava.
5. TRIHINA — a) naprava za merjenje, b) kemična snov, c) strup za miši, č) lasica.
6. SKOVIK — a) kovno železo, b) sovji glas, c) predčasni porod pri živalih, č) brlog, lisičje gnezdo.
7. STAS — a) pošast, b) podstavek, c) bizantinska slika, č) postava.
8. ALEGORIJA — a) vesela pesnitev, b) prilika, podoba, c) od sreče odvisna igra, č) izmišljotina.
9. BUKOLICEN — a) usten, b) razuzdan, c) pastirski, č) izzivač.
10. NADAV — a) velika kača, b) ara, c) bolezen v grlu, č) okrasna ovratnica.
11. MAKADAM — a) dragocena orientalska preproga, b) zelen okrasni kamen, c) indijska tkanina, č) način tlakovanja cest.
12. AKSIOM — a) protislovje, b) skupnost različnih elementov, ki odvisijo od istega osišča, c) absolutna odredba, č) razvidno načelo.
13. APOLOGIJA — a) v verodajne razloge spretno zavita laž, b) obrambni spis, c) del teologične vede, č) delni mrtvoud.
14. HAVBICA — a) kapuca, b) vrsta omare, c) vrsta topov, č) jagoda.
15. KOLAPS — a) lepilo, b) trčenje, c) izbor umetnin, č) nagla odpoved življenjskih sil.

OCENA

Če odgovoriš pravilno na 15 besed: odlično.
 Če odgovoriš pravilno na 12 besed: dobro.
 Če odgovoriš pravilno na 8 besed: zadostno.
 Če odgovoriš pravilno na manj kot 5 besed: uči se, brate, uči!

REŠITEV:

Preizkusi svoj besedni zaklad: 1-a; 2-č; 3-b; 4-a; 5-č; 6-b; 7-č; 8-b; 9-c; 10-b; 11-č; 12-č; 13-b; 14-č; 15-č.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

»Se bojiš, hal«

Ni se zganil.

»Se bojiš umreti... če bi ostal nocoj tukaj!« Kitajec je dvignil glavo in z grozo v očeh strmel v izpraševalca.

»Oh, gospodar!... Ti si kakor... saj znaš brati v duši... da, da... strah me je umreti v tej hiši... nocoj!...«

»A tako...« je rekel Clifford mirno, »in ob kateri uri bi bilo treba umreti?«

»Dve uri po luninem vzhodu,« je Kitajec odgovoril brez obotavljanja.

»Dobro! Zdaj pa zgini!« in mu je posvetil z brci.

Ko se je Clifford vrnil v salon, je javil staremu, kar je pravkar zvedel.

»Smo na jasnem, dragi Joe,« je dodal. »Nocoj bo ples. In sedaj? Ali naj telefoniramo Scotland Yardu, da nam pošlje četo policistov? Sicer se mi pa smilijo, če bi jih Kitajci za hrbotom postrelili. Kaj praviš ti? Bi kar sama opravila?«

Začel se je smejeti, da so mu kar solze zalile oči. Joe ga je debelo gledal, ali se mu ni morda mešalo. Clifford se je vedno smejal in nato pristavil:

»To bo kar lepa bitka, dragec, toda uspela bova. Tistemu psu Spedwellu bi le rad razbil gobec. On bo namreč vodja napada. Ni ti glasno ne bo, ker bodo tudi oni uporabljali oglaševalce na orožju!«

Joe bi bil, po pravici povedano, raje imel miren večer za zapčkom, a si ni upal ziniti.

Vila je bila oddaljena od sosednje vasi dva kilometra. Neda-

leč je sicer tekla glavna cesta, a poslopje je bilo skoro popolnoma v samoti. Bližnje igrišče golfa je videlo ljudi samo ob nedeljah.

Proti večeru se je nebo pokrilo z oblaki, zrak je postal soparen. Clifford bi rad spregovoril dve besedi z Ivanka, a se ni maral srečati s Štefanom. Vendar je šel proti Narthovi vili. Opazil je dekle na vrtu, ko je nabiralo jagode.

»Narediva skupaj dva koraka,« jo je nagovoril. »Vam imam nekaj povedati.«

»Z veseljem. Saj se skoraj nič več ne gibam na prostem, odkar mi je prepovedal ven.«

V nekaj besedah ji je pojasnil, kaj je ukrenil na policiji za njeno varnost.

»Toda kaj imajo proti meni?« je vprašala. »Gre še vedno za tiste delnice? Ne gre mi v glavo, čemu se tak bogatin lovi zanje. Stric mi je nekaj razlagal, a sem preneumna, da bi razumela borzne posle.«

Clifford ji je še bolj jasno razložil, kaj pomeni tistih devet-inštirideset delnic.

»Te delnice,« je zaključil, »so bile izdane zato, da zagotove meni in Brayu nadzorstvo nad vsemi rezervami družbe. Jaz bi jih moral dobiti petindvajset, Joe pa štirindvajset z dogovorom, da, kdor umrje, zapusti delnice drugemu. Tisti norec je pa vse prevrnil, ko sem moral po opravkih v Peking in sem mu izročil generalno zastopstvo. Tepec je daroval nekaj delnic Fing-Hojevemu očetu. Prekasno je bilo, da ne bi prišlo devet delnic v tuje roke; ostalih štirideset je razdelil med naju dva. Nazadnje se je še toliko spametoval, da mi jih je dal še pet.«

(Dalje)